



УДК 330.341

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Таїсія Лазоренко; Інна Шолом

Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського, Київ, Україна

Резюме. Присвячено вивченню та дослідженню різних теоретичних підходів до трактування сутності понять «управління» та «стійкий розвиток», а також особливостей формування концепції сталого розвитку. Надається різноманітність поглядів щодо забезпечення концепції стійкого розвитку в розрізі діяльності комерційного підприємства. Важливість імплементації концепції пояснюється можливістю збалансування стійкості усіх складових діяльності, що передбачає зростання соціально-економічних показників з паралельним збереженням довкілля та природних ресурсів. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування основних понять концепції управління стійким розвитком та принципів її забезпечення. При проведенні дослідження використано комплексні методологічні підходи, що включають: методи теоретичного узагальнення, синергетичний, абстрактно-логічний та графічний задля більш синтезованого уявлення про об'єкт дослідження. Досліджено та уточнено основні підходи до визначення стійкості розвитку підприємства. Наголошено на доцільності комплексного підходу до забезпечення концепції управління стійким розвитком як такого, що враховує особливості розвитку усіх складових й надає загальну оцінку стійкості підсистем. Надано характеристику визначених груп індикаторів стійкості. Їх визначення дає можливість провести детальний аналіз аспектів діяльності. Також сформульовано напрями удосконалення стану організації за рахунок імплементації концепції управління стійким розвитком. Актуальність обраної тематики статті зумовлена постійним пошуком ефективних механізмів управління, які б дозволили сфокусувати управлінську діяльність на поточних проблемах та факторах мінливого середовища, здатних негативно впливати на стійкість підприємства. Звідси випливає, що зрушення у сталому управлінні підприємств дають можливість реалізовувати інтегровану політику управління необхідними змінами, яка зрештою допоможе оптимізувати бізнес-процеси, підняти рівень прозорості у функціонуванні, дотриманні принципів сталого розвитку зі збереженням навколишнього середовища.

Ключові слова: управління, стійкий розвиток, економічна стійкість, збалансований розвиток, принципи, комплексний підхід, концепція.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06.175

Отримано 28.10.2020

UDC 330.341

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF THE CONCEPT OF ENTERPRISE SUSTAINABLE DEVELOPMENT MANAGEMENT

Taisiya Lazorenko; Inna Sholom

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine

Summary. The paper deals with the study and investigation of various theoretical approaches to the interpretation of “management” and “sustainable development” concepts, as well as the features of the

sustainable development formation concept. It deals with the diversity of views concerning the sustainable development concept in terms of commercial enterprise. The importance of concept implementation is explained by the possibility of balancing the sustainability of all activity components, which provides the growth of socio-economic indicators while preserving the environment and natural resources. The purpose of the investigation is the theoretical substantiation of rationale of the meaning of enterprise sustainable development management concept and the principles of its provision. In the investigation process the following complex methodological approach are applied: theoretical generalization, synergetic, abstract-logical and graphical methods for more synthesized image of the investigated object. The main approaches for determining the enterprise sustainable development are studied and clarified. Emphasis is placed on the expediency of the integrated approach for ensuring the concept of sustainable development management as that one which takes into account the features of all components development and provides an overall assessment of the enterprise sustainability subsystems. The characteristics of the group of stability indicators are defined in this paper. Their definition makes it possible to carry out the detail analysis of activity aspects. Directions for the improvement of the organization conditions due to the implementation of sustainable development management concept are formulated. The importance of the chosen problem is caused by permanent search for effective management mechanisms focusing the management activity on current problems and factors of changing environment negatively affecting the enterprise sustainability. This means that the shifts in enterprise sustainable management provide the opportunity to implement an integrated management policy by required changes resulting in the optimization of business processes, the increase of the level of transparency in operation and the compliance with the principles of sustainable development while preserving the environment.

Key words: management, sustainable development, economic sustainability, balanced development, principles, integrated approach, concept.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06.175

Received 28.10.2020

Постановка проблеми. В сучасних умовах турбулентного середовища підприємства змушені постійно розвиватися та забезпечувати зміни, що дозволяють не лише вижити на ринку, а й зберегти конкурентні переваги. Комерційні організації змушені орієнтуватися на стратегію управління, яка б дозволила підвищити ефективність усієї системи, при цьому орієнтуючись на природо- та ресурсозбереження. Саме тому імплементація концепції управління стійким розвитком є найдоцільнішою для сучасного підприємства задля підтримання стабільного функціонування та конкурентних позицій на ринку.

Концепція сталого розвитку, розроблена задля вирішення питань суспільного характеру, на сьогоднішні є актуальною у вивченні та проведенні аналізу тенденцій розвитку підприємств з точки зору економічного, соціального та екологічного аспектів діяльності з орієнтацією на забезпечення стійких темпів динаміки основних показників. Розуміння принципів сталого розвитку дає можливість підприємству вже на ранніх стадіях здійснити зміни, що в перспективі принесуть позитивні результати. Тому актуальною потребою постає питання формулювання та описування концепції сталого розвитку як основи вибору та затвердження управлінського механізму забезпечення стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади та методологію реалізації напрямів забезпечення стійкості підприємства можна знайти в наукових працях таких вчених, як Дейлі Г. [1], Брутланд Г. Х. [3], Зуб А. Т. [2], Данилишин Б. М. [5], Гросул В. А. [6], Новікова О. Ф., Амоша О. І. та Антонюк В. П. [16]. Практичні аспекти принципів стійкого розвитку розглянуті у працях Гальчак Х. Р. [10] та Чернової Т. Л. [11]. Проте питання стійкого розвитку не має єдиного підходу до змістовного визначення, а тому залишається відкритим. Незважаючи на те, що принципи

стійкого розвитку підприємства уже практикують у своїй діяльності, категорія потребує детального вивчення та обґрунтування.

Метою дослідження є формування теоретичного підґрунтя сутності концепції стійкого розвитку, а саме – систематизація та узагальнення підходів до трактування категорії, обґрунтування базисних положень, а також принципів реалізації.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено наступні наукові завдання: розкрити сутність стійкого розвитку та надати характеристику особливостей концепції; визначити місце забезпечення стійкого розвитку в діяльності підприємства; виявити та проаналізувати принципи, що забезпечують впровадження концепції стійкого розвитку на підприємстві; визначити підходи до забезпечення сталого розвитку та розкрити особливості оцінювання стійкості підприємства.

Теоретико-методологічну основу для вирішення поставлених завдань становлять загальнонаукові методи дослідження, основними з яких є системний підхід, аналіз, синтез, систематизація, узагальнення та графічний метод.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення стійкого розвитку є невід’ємною складовою успіху кожного комерційного підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Зокрема, управління стійким розвитком потребує постійної посиленої орієнтації на соціально-економічне зростання, і, як результат, підвищення ефективності функціонування. Зуб А. Т., автор праці «Стратегічний менеджмент», підкреслює: ...управлінцям досить складно виявити характер зовнішнього середовища, можливі зміни, а тому важливі рішення можуть прийматися без урахування достовірної інформації про чинники впливу середовища, в якому функціонують компанії» [2]. В свою чергу, категорія «управління» описує визначений контроль, який має вплив на виробничий процес, систему в цілому задля забезпечення їх стійкості або переходу до іншого стану, що передбачено цілями підприємства.

Концепція стійкого розвитку визначає певний комплексний підхід до функціонування організацій, що передбачає взаємозв’язок та інтеграцію економічного, соціального та екологічного аспектів діяльності, при якому темпи економічного процвітання підприємства є тотожними темпам відтворення природних ресурсів задля не лише з метою власних інтересів, а також задля можливості задоволення потреб наступним поколінням. Основу концепції складають три складові: економічна, екологічна та соціальна. Співвідношення між соціально-економічним розвитком та еко-відповідальністю дає можливість системного узгодження балансу вказаних складових, а це, у свою чергу, дозволяє екологізувати виробничу діяльність підприємства із одночасним зростанням фінансових показників та розв’язанням соціальних проблем.

Загалом, стійкий розвиток – це антикризовий, невпинний, стабільний та підконтрольний процес, якому притаманне зростання економічної ефективності діяльності підприємства з паралельним посиленням сфери відповідальності перед клієнтами та партнерами, а також розробленими заходами щодо охорони навколишнього середовища, спрямованими на покращення якості життя як для теперішнього, так і наступного покоління.

Сутність «сталого розвитку» передбачає певну суперечність, оскільки містить у собі два поняття: власне сталість (від англ. «sustainable» – стійкий) і розвиток («development» – покращення, еволюція). Протиріччя полягає в тому, що сам розвиток означає зміну, а сталість – стабільність, тобто незмінність визначеного стану системи.

Тому існує думка про неправильне трактування терміна «сталий розвиток», а більш точно слід розглядати його як «підтримуваний розвиток». Це – розвиток «тривалий» («самодостатній»), а саме той, що не суперечить майбутньому існуванню та розвитку людства.

Поняття «стійкий» вперше згадується 1987 року в доповіді Г. Х. Брунтланда «Наше спільне майбутнє», де зазначено, що серед головних механізмів забезпечення змін є: створення перспектив для покращення існування населення та навколишнього середовища, а також розв'язання проблем розвитку промисловості, енергетики, регіональних та міжнародних відносин [3]. З того часу існує широкий спектр трактувань поняття «сталий розвиток». Наприклад, у вищезазначеній доповіді зазначалося, що дане поняття передбачає розвиток, який задовольняє сучасне покоління, проте не ставить під загрозу можливість майбутніх поколінь забезпечувати власні потенційні потреби. Тобто йдеться про мінімізацію несприятливих наслідків виснаження природних ресурсів та екологічного забруднення в результаті швидкого соціально-економічного розвитку людства задля майбутнього. Варто зауважити, що категорія «розвиток» характеризує постійні перетворення, які мають на меті досягнення ефективного стану системи, а сам процес, що не має часових обмежень, часто має стрибкоподібний характер із подоланням різних кризових явищ. Правильний баланс стійкості та економічного зростання визначає розвиток підприємства.

Поняття «сталий розвиток» містить в собі незліченну кількість наукових трактувань, внаслідок чого важко виділити єдине значення. Вчені: Данилишин Б. М. та Шостак Л. В. визначають рівноважний стійкий розвиток як систему суспільного виробництва, що забезпечує раціональне співвідношення між економічним зростанням, оптимізацією якісного стану ресурсного забезпечення, розвитком духовних та матеріальних потреб населення [5]. Більш точне обґрунтування даної категорії надають Гросул В. А. і Мамаєва Г. С. Стійкий розвиток – це сукупна система управління організацією, що являє собою збалансований, гармонійний та довготривалий розвиток організації, діяльність якої націлена на забезпечення цілісної рівноваги з урахуванням перемінних зовнішніх умов функціонування та досягнення стійких ефективних результатів діяльності підприємства [6].

З огляду на незліченну кількість наукових трактувань, визначають п'ять загальних концептуальних підходів до пояснення змістовного значення «стійкості» розвитку організації (рис. 1.2):

1. Термін «steadystate», що означає стійкий стан, був запропонований Р. Солоу і передбачає характер динамічної рівноваги заданої економічної системи. «Стійкість» являє собою процес, близький до рівноваги, проте ці поняття не є тотожними.

2. Стійкість підприємства часто ототожнюється з його фінансовими показниками. На думку прихильників даного підходу, формування фінансової стійкості пов'язано зі стабільним надходженням прибутків, при цьому створюючи переваги для ефективного застосування фінансових ресурсів, зростання ритмічності й точності процесів матеріально-технічного забезпечення, виготовлення та реалізації продукції.

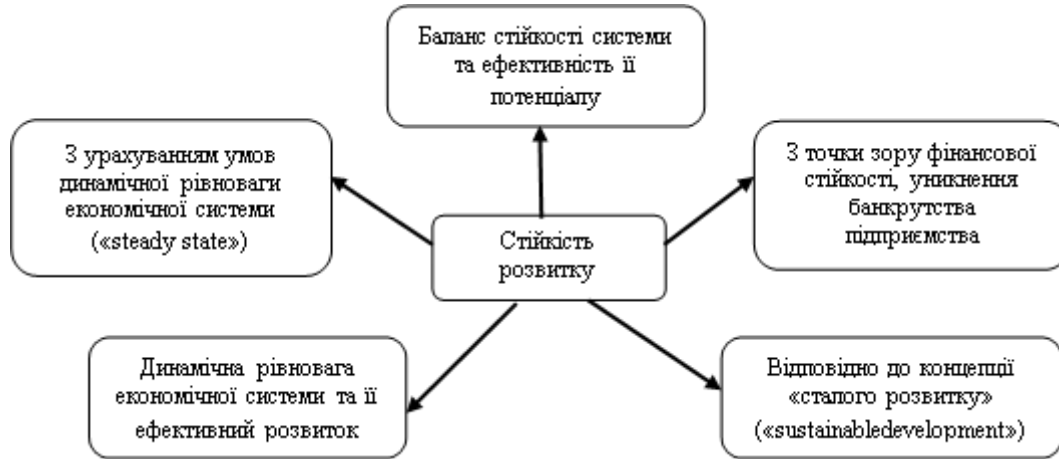


Рисунок 1. Концептуальні підходи до трактування стійкості розвитку підприємства

Figure 1. Conceptual approaches to the interpretation of enterprise sustainable development

Хоча на сьогодні існує чимало українських підприємств, що функціонують зі збитками, при цьому не зазнавши банкрутства й успішно продовжуючи свою діяльність.

3. Принципи концепції «стійкого розвитку» є основою для оцінювання стійкості економічної складової. Вважається, що поняття «сталий розвиток» пов'язане з вивченням взаємовідносин суспільства, природи та людини зокрема. Нова стратегія соціального розвитку бере початок з пріоритетів майбутнього й визначається як процес виживання та неперервного цивілізаційного розвитку за умов збереження природного середовища. Цей підхід підтримується багатьма світовими вченими й до сьогодні не втрачає своєї актуальності.

4. «Sustained positive economic growth» передбачає створення динамічної рівноваги системи та ефективного її розвитку. Категорія «розвиток» співвідноситься з поняттями «ріст», «зростання», а саме – зростання показників соціально-економічної системи.

5. Відповідно до теорії систем, «стійкість розвитку підприємства» розглядається, враховуючи можливі обмеження ринку та потенціалу організації. Можливість підприємства ефективно застосовувати потенціал для створення методів адаптації до змін у турбулентних умовах характеризує його здатність до стабільного функціонування на ринку та створення конкурентних переваг [7].

Стратегія «стійкого розвитку» передбачає такий план у довготерміновій перспективі, що має на меті перманентне оновлення змісту економічної системи, а саме – створення такого стану економіки, що сприяє господарській діяльності підприємства задовольняти попит споживачів, виконувати зобов'язання перед суспільством, державою, іншими організаціями відповідно до заданих цілей навіть у мінливому зовнішньому середовищі та за умови обмежених ресурсів.

Принципи концепції стійкого розвитку спрямовані на [8]:

- збалансування економіки й екології;
- збалансування економічної й соціальної складових у людському вимірі, тобто використання саме тих ресурсів по максимуму, що забезпечують економічне зростання;

- вирішення завдань, що стосуються розвитку як в інтересах нинішнього, так і майбутніх поколінь, що також матимуть ресурсні потреби.

Проте існують інші підходи до визначення принципів стійкого розвитку. Так, дещо відмінні принципи стійкого розвитку, які виділяє Гальчак Х. Р. [10]:

- принцип обачності: запобігання незворотних та непередбачуваних змін за рахунок своєчасного збереження навколишнього середовища;
- принцип передбачення та попередження: такий підхід є дешевшим та безпечнішим, ніж майбутня ліквідація завданих збитків довкіллю;
- принцип «за рахунок забруднювача»: компенсації та штрафні санкції як обов'язкова відповідальність користувачів природних ресурсів за завдану екологічну шкоду.

Чернова Т. Л. робить акцент ще на кількох принципах, а саме [11]:

1) принцип збалансованості між забрудненням та природним ресурсом – встановлення прийнятних норм обсягу відходів та інших видів забруднення, використання природних ресурсів, що мають можливість відновлюватися;

2) принцип підтримання сучасного стану природного середовища на сталому рівні – перешкоджання можливим втратам ресурсів та ресурсного потенціалу, зменшення природного різноманіття;

3) принцип раціонального землекористування – мінімізація інтенсивності понаднормового землекористування.

Таким чином, не існує єдиного визначеного розкриття сутності концепції стійкого розвитку, що пояснюється багатьма чинниками (зокрема галузевою специфікою організації). Варто виділити підходи, що визначають стійкий розвиток (рис. 2).

Прагматичний підхід	<ul style="list-style-type: none">• Забезпечення виокремлення такі види стійкості:• - організаційна (стійкість структури управління);• - ринкова (стійкість системи в мінливих умовах);• - виробнича (стабільність виробництва)
Структурно-системний підхід	<ul style="list-style-type: none">• Диференціація стійкості на макро-, мікро- та мезорівнях, що дає можливість врахувати синхронізованість зовнішнього та внутрішнього середовища організації.
Фінансово-орієнтований	<ul style="list-style-type: none">• Характеризується зосередженням уваги системи управління стійким розвитком на фінансовій стійкості підприємства та визначення його вартості, враховуючи позиції на ринку.
Трисидний підхід	<ul style="list-style-type: none">• Поєднання економічної, екологічної та соціальної складових. Забезпечує стійкість за рахунок одночасності економічного росту, врахування інтересів стейкхолдерів та дотримання екологічних норм.

Рисунок 2. Підходи до визначення стійкості розвитку підприємства

Figure 2. Approaches to the determination of enterprise sustainable development

Загальним та найдоцільнішим вважається комплексний підхід, що описує стійкий розвиток підприємства з точки зору інтеграційного об'єднання даних підсистем. Забезпечення концепції стійкого розвитку в практичній управлінській діяльності вимагає систематизації та затвердження комплексного підходу. Оскільки на відміну від перелічених підходів комплексний враховує екологічну складову, загрозу банкрутства та й в цілому надає загальну оцінку стійкості усієї системи та складових.

Оцінювання забезпеченості стійкого розвитку підприємства за допомогою комплексного підходу здійснюється за рахунок визначення індикаторів, відповідних певній групі:

1. Для оцінювання економічної стійкості: враховуючи коефіцієнти складових підсистем (ліквідність, частка ринку, рентабельність, фондовіддача, темпи зростання обсягів продажів, коефіцієнт забезпеченості власними коштами, темп зростання інвестицій в основний капітал, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт зносу власних засобів, продуктивність праці тощо).

2. Для оцінювання соціальної стійкості: коефіцієнт плинності кадрів, темп зростання заробітної плати, відношення середньої зарплати на підприємстві до середньої зарплати по промисловості).

3. Для оцінювання екологічної стійкості: коефіцієнт витрат на охорону довкілля до чистого прибутку, енергоємність виробництва, частка відходів, переданих на використання, питома вага стічних вод, питома вага шкідливих речовин.

Індикатори стійкого розвитку дозволяють кількісно оцінювати різні аспекти. Вони можуть варіюватись у певних межах, а їх кількісна відмінність у рамках окремого суб'єкта господарювання упродовж визначеного періоду може характеризувати результативність тих чи інших заходів. Запропоновано окремі методики вибору таких індикаторів та їх оцінювання: грошова, бальна, натуральна тощо. Як правило, ці показники є економічними та характеризують лише економічну складову стійкого розвитку суб'єкта. Отримати уявлення про поточний стан організації, з точки зору системного підходу, можна, оцінюючи індикатори окремих підсистем, які визначають стан загальної системи. Це дає можливість виявити та удосконалити стійкість підсистем, а також вплинути на:

- зміну конкурентної позиції компанії на ринку;
- розвиток системи управління бізнес-процесами;
- рівень виробничо-господарського розвитку;
- рівень фінансово-економічного забезпечення стійкого розвитку підприємства.

Ефективність упровадження концепції стійкого розвитку підприємства на пряму залежить не лише від правильності дотримання принципів, а й раціональності постановки стратегічних цілей сталого розвитку і, безпосередньо, шляхів їх досягнення.

Висновки. Відповідно до мінливих умов ринку та посилення конкурентних сил, підприємство має розробляти чітку та досить інтегровану систему забезпечення стійкого розвитку. Адаптивність та гнучкість системи, відповідність тенденціям та прогнозування змін ринку є складовими довготермінового сталого розвитку.

Впровадження концепції стійкого розвитку дозволить врахувати основні складові діяльності підприємства (екологічну, економічну та соціальну), забезпечивши при цьому зростання їх соціально-економічних показників, підвищення продуктивності таким чином, щоб мінімізувати негативний вплив на природне середовище.

Також концепцію стійкого розвитку слід розглядати з двох аспектів: теоретичного – як основу задля формування управлінських підходів з точки зору стійкості, практичного – як оцінювання та прогнозування стійкості розвитку компанії. Дотримання принципів та основних теоретичних положень концепції, застосування механізмів забезпечення стійкого розвитку дає можливість сфокусувати управлінську діяльність на поточних проблемах та факторах, що найбільше визначають стійкість системи організації. Проведене дослідження оцінювання стійкості підсистем показало, що лише інтегрована сукупність визначених факторів передбачає цілісність та ефективність економічного зростання, соціальної стабільності та збереження навколишнього середовища.

Conclusions. In accordance with the changing market conditions and the strengthening of competitive forces, companies should develop transparent and well integrated system in order to ensure sustainable development. Adaptability and flexibility of the system, compliance with trends and forecasting of market changes are the components of long-term sustainable development. The introduction of the concept of sustainable development makes it possible to take into account the main aspects of enterprise activity (economic, social and environmental) while ensuring the growth of their socio-economic indicators, increasing productivity in such a way as to minimize the negative impact on the environment.

Besides, the concept of sustainable development should be considered from two aspects: theoretical – as a basis for the formation of management approaches in terms of sustainability, practical – as an assessment and forecasting of company sustainable development. Adherence to the principles and basic theoretical statements of the concept, the use of mechanisms for ensuring sustainable development makes it possible to focus management activity on current problems and factors determining the organization system sustainability. The carried out investigation of enterprise sustainability assessment showed that only integrated set of identified factors provides integrity and efficiency of economic growth, social stability and environmental protection.

Список використаної літератури

1. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку / пер. з англ.: Інститут сталого розвитку. К.: Інтелсфера, 2002. 312 с.
2. Зуб А. Т. Стратегічний менеджмент: Теорія і практика: навч. посіб. М.: Аспект Прес, 2002. 415 с.
3. Брутланд Г. Х. Наше спільне майбутнє. Доповідь Комісії ООН щодо навколишнього середовища та розвитку. М.: Прогрес, 1988. 50 с.
4. Свистун К. О. Генезис поняття «сталий розвиток» та підходи до його запровадження. К: Молодий вчений, 2017. № 2. С. 326–333.
5. Данилишин Б. М., Дорогунцов С. І., Міщенко В. С. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. К.: РВПС України, 1999. 716 с.
6. Гросул В. А., Мамаєва Г. С. Теоретичні підходи щодо визначення сутності стійкого розвитку підприємства. Сталый розвиток економіки. 2012. № 7. С. 104–107.

7. Крючок С. І. Теоретичні засади стійкого економічного розвитку сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка*. 2015. № 12.
8. Квятковська Л. А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. № 1. С. 85–89.
9. Гальчак Х. Р. Забезпечення сталого розвитку підприємства як основа формування соціальної відповідальності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: зб. наук. праць «Проблеми економіки та управління»*. 2016. № 847. С. 69–74.
10. Чернова Т. Л. Еколого-економічні принципи сталого розвитку національної економіки. *Економіка та держава*. 2013. № 5. С. 63–66.
11. Яковенко Я. Ю. Концепція управління стійким розвитком підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 36. С. 75–81. <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-36-13>
12. Керашев А. А., Тешев В. В. Методичні підходи до оцінки стійкого розвитку організацій споживчої кооперації. *Економіка*. 2009. № 6. С. 34–42.
13. Ходоровський М. Я., Алексенко Є. В. Підходи до оцінки ефективності стратегії організації. *Вісник УГТУ-УПИ. Серія економіка та керування*. 2009. № 3. С. 4–21.
14. Васюткіна Н. В. *Управління сталим розвитком підприємств: теоретико-методологічний аспект: монографія*. Київ: Видавництво Ліра-К, 2014. 334 с.
15. Новікова О. Ф., Амоша О. І., Антонюк В. П. та ін. *Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: монографія*. Донецьк: НАН України, Ін-т економіки промисловості, 2012. 534 с.

References

1. Daly H. E. (2002) *Poza zrostanniam: ekonomichnateoriyastalohorozvytku*[Beyond Growth. The Economics of Sustainable Development]. К.: Intelsfera, p. 312.
2. Zub A. T (2002) *Stratehichnyy menedzhment: Teoriya i praktyka* [Strategic Management: Theory and Practice] A Textbook for Universities. М.: Aspekt Press, p. 415. [in Ukrainian].
3. Brutland, G. H. (1987) *Nashespil'nemaybutnye* [Our common future] Report of the UN Commission on Environment and Development, Progress, Moscow, Russia, p. 50.
4. Svistun K. O. (2017). *Henezysponyattya "stalyy rozvytok" ta pidkhody do yohozaprovdzhennya* [Genesis Concept of "sustainable development" and approaches to its introduction], *Young Scientist*. No. 2, pp. 326–333. [In Ukrainian].
5. Danylyshyn B. M., Dorohuntsov S. I., Mishchenko V. S (1999) *Pryrodno-resursnyy potentsial staloho rozvytku Ukrayiny* [Natural resource potential of Ukraine sustainable development]: Publication: RVPS of Ukraine. p. 716.
6. Hrosul, V. A. and Mamaieva, H.S. (2012). *Teoretychni pidkhody shchodo vyznachennya sutnosti stiykoho rozvytku pidpryyemstva* [Theoretical approaches to the definition of the essence of sustainable development of the enterprise] *Stalyy rozvytok ekonomiky*. No. 7, pp. 104–107. [In Ukrainian].
7. Kryuchok S. I. (2015) *Teoretychni zasady stiykoho ekonomichnoho rozvytku sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv* [Theoretical principles of sustainable economic development of agricultural enterprises]. *Effective economy*. No. 12. [In Ukrainian].
8. Kvyatkovska L. A. (2013) *Realizatsiya pryntsyviv kontseptsiyi staloho rozvytku v diyal'nosti pidpryyemstva* [Implementation of the principles of the concept of enterprise sustainable development] *Visnyksotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen'*. No. 1, pp. 85–89.
9. Galchak H. R. (2016) *Zabezpechennya staloho rozvytku pidpryyemstva yak osnova formuvannya sotsial'noyi vidpovidal'nosti* [Ensuring enterprise sustainable development as a basis for the formation of social responsibility]. Series: *Problemy ekonomiky ta upravlinnya*. No. 847, pp. 69–74.
10. Chernova T. L (2013) *Ekoloho-ekonomichni pryntsyvy staloho rozvytku natsional'noyi ekonomiky* [Environmental-economic principles of sustainable development of national economy]. *Ekonomika ta derzhava*. No. 5, pp. 63–66.
11. Yakovenko Yaroslava (2019) *Kontseptsiya upravlinnya stiykym rozvytkom pidpryyemstv* [The concept of managing enterprise sustainable development]. *Naukovyy visnyk Khersons'koho*

- derzhavnoho universytetu. S eriya* “*Ekonomichni nauky*”. No. 36, pp. 75–81. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-36-13>
12. Kerashev A. A., Teshev V. V. (2009) Metodichni pidkhody do otsinky stiykoho rozvytku orhanizatsiy spozhyvchoyi kooperatsiyi [Methodical approaches to the assessment of sustainable development of consumer cooperation organizations]. *Economics*. No. 6, pp. 34–42.
 13. Hodorovskij M. Ja., Aleksenko E. V. (2009). Pidkhody do otsinky efektyvnosti stratehiyi orhanizatsiyi [Approachestoassessing the effectiveness of an organization’sstrategy.]. *Visnykof USTU-UPI*. No. 3, pp. 4–21.
 14. Vasyutkina N. V. (2014) Upravlinnya stalym rozvytkom pidpryyemstv [Sustainability management companies: Theoretical aspects: monograph]. Publication Lira-K, Kyiv. p. 334.
 15. Stalyyro zvytok promyslovoho rehionu [Sustainable development of the industrial region: social aspects] (2012) / Novikova O.F., Amosha A.I., Antonyuk, V.P. and oth. Institute of Economic and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Donetsk. 534 p. [In Ukrainian].